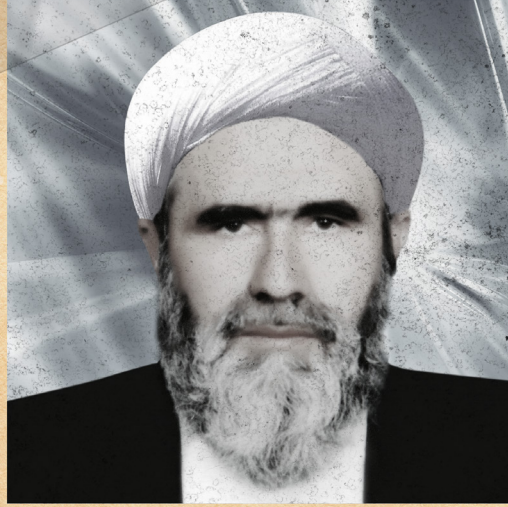

مهلا ئەحمەد حلمى قوغييى دياربه كرى ۱۹۹۶-۱۹۴۲

۱ نقيسين : عمران عيسا حبيب

،، سەيدا مهلا ئەحمەدى دەستنقىسەكا
گەلەك جوان ھەبوو ھەتا د ناڤ
مەدرەسە و ئەھلە زانينىدا ب ناڤدەنگ
بوو ب (مهلا ئەحمەد خەطاب).

دئ ھەولەدەين د ئەڤى گۆتارا خۇدا بەحسە ژيانا ئەھوى
كەين، ل كيشە خواندییە و ل كيشە مەلایەتى و مامۆستای
كریبە و كا نقيسين و بەرھەمەين ئەھوى چنە.

ژيانامە :

سەيدا ئەحمەد حلمى ل سالا (۱۹۴۲) ل گوندئ قوغى
سەر ب قەزا (بسملى) گریدایی پارێزگەھا ئامەدئ ھاتیبە
دونیايى ، مهلا ئەحمەد وەكى بابى خۇب ناڤى باپيرئ خۇ
ھاتیبەناڤكرن ناڤى ئەھوى يى ب دروستى ئەڤەيە: ئەحمەدئ
كۆرئ مهلا يوسىڤى كورئ ئەحمەدئ كورئ يوسىڤى.

دەمى ئەم بەرئ خودانئ ل باكوورئ كوردستانئ
دكەين گەلەك زانا د كەڤنە پيشيا مە، ئەڤ زانايە ھەمى
ئەون يىن د ناڤا مەدرەساندا رابووین. ئەوان ژيىن خۇ ھەمى
تەرخانكریبە ژبو واندانا ڤەقيیان.

پتريا وان ژبلى واندانئ بەرھەم ژى نقيسينە. بەلئ جەئ
داخيە ھەتا نوکە بەرھەمەين ئەوان ب دروستى ئەگەشتینە
دەستئ مە. من ژى ڤيا د ئەڤى گۆتارا خۇدا بەحسە ژ ئىك
زانايىن باكوورئ كوردستانئ بكەم، ھەم مامۆستايەتى كریبە
و ھەم ژى بەرھەم نقيسينە، ئەھوى سەيدا (مهلا ئەحمەد حلمى
قوغييى دياربه كرى)یە.

خواندانا ئەوی :

مەلا ئەحمەد دناڤ مالباتەکا خودان زانست و مەعریفەتدا ھاتییە دونیایی و ھیش ل زاروکینیئ سەیدا مەلا ئەحمەدی ھەز ژۆکرەکا زیدە ھەبوو ژبو زانیئ، ئەوی ژی وەکی ھەمی مەلایین کورد دەست ب خواندنئ کرییە.

خواندانا خۆیا دەستپێک ل گوندئ قوغئ دەستپێکرییە ل دەڤ مەلا موخەمەد شەریف بیکەندئ (بیکەندئ: گوندەک ب سەر قەزا قورتالان گریڤایی پارێزگەھا سیرتییە) پاشی مەلا موخەمەد شەریفی مالا خۆ ژ قوغئ ڤەگۆھاست و مەلا ئەحمەدی ژی ل گەل خۆ دبەت.

پاشی ماوەکی کورت دەمینتە ل گوندئ بیکەندئ و ژ وێرئ دچیت ل بازپێرئ کوردستان دگەریت و ل دەڤ زانیئ مەزن دەرسا و مەردگیت وەک سەیدا شێخ موخەمەد عەرەبکەندی و ھەرەسا ل دەڤ زانیئ ب ناڤۆدەنگ سەرۆکی زانایا مەلا یاسین توپراک و دیسان ل دەڤ مەلا موستەڤایئ (خودئ پەحما خۆ ل ھەمیان بکەت) بەلئ ل دەڤ شێخ موخەمەد عەرەبکەندی دەستورییا خۆ و مەرگرتییە و ب ریکا شێخ موخەمەد عەرەبکەندی دچیت ناڤا تەریقەتا نەقشەبەندی دا.

د بەر خواندنێرا سەیدا مەلا ئەحمەد ھەزەکا زیدە ل سەر خۆ ڤێرکنا دەستنقیسا عەرەبی ھەبوو ژبەر کو ل ئەوی دەمئ چ سەیدا نەبوون بۆ ڤێرکنا ریکا باشنقیسین و سەیدا ل دویف شیانئین خۆ ڤێریویە. سەیدا مەلا ئەحمەدی دەستنقیسەکا گەلەک جوان ھەبوو ھەتا د ناڤ مەدرەسئ و ئەھلئ زانیئیدا ب ناڤۆدەنگ بوو ب (مەلا ئەحمەد خەطاط) ل ئەوی دەمی د ناڤ کوردستانا باکووردا دەستنقیسا کەسئ وەک یا مەلا ئەحمەدی جوانتر نەبوو.

تەقدیرا خودئ ژ ناڤا ئەڤئ مالباتئ ھەمیئ ب تنئ ژ دایک و بابئ خۆ مانە. ژبەری سەیدا بپتە دونیایی دوو براییئ ئەوی ھەبوون ب ناڤئ مەھدی و صدقی، ھیشتا زارۆک چووینە بەر دئۆقانییا خودئ.

بابئ سەیدا مرۆڤەکی خودیناس و مەعریفەت بوو، ئیک ژ مەنسووبین تەریقەتا نەقشەبەندی بوو، کەسەکی گریڤایی خواندنا پەرتووکان بوو ب تاییەت پەرتووکیئ تەفسیرو قھئ.

ھەر چەند مەلا یووسفی زانستین نەحو و صەرفئ نەخواندبن ژی، بەلئ زۆر بەیا ژییئ خۆ ب خواندنا پەرتووکیئ زانستین شەرعیڤە دەریاز کرییە، بەلئ پتر ھەز ژ خواندنا تەفسیرئ دکر.

دایکا مەلا ئەحمەدی کچا مەلا عەبدورەحمانئ خاتوون عائیشە بوو. مەلا عەبدولرحمان کورئ مەلا پەسولە. مەلا پەسول دناڤ خەلکیڤا ب ناڤۆدەنگ و کەسەکی خۆشتئ و ریزگرتی بوو ل دەڤ ئەوان.

مەلا پەسوول ئیک ژ قوتابیئین مەدرەسا (ناقتەپئ) بوو و کۆرئ خۆ ژی ل وێرئ دایە بەر خواندنئ، مەلا پەسولی ل دەڤ شێخ ھەسەنئ نوورانی بابئ مەلا عەبدولرحمانئ ناقتەپی دەستورییا خۆ و مەرگرتبوو.

پاشی ل وێرئ بوویە سەیدا و دەرس داینە ھەردوو کۆرپین شێخ ھەسەنئ نوورانی مەلا عەبدورەحمانئ و موخەمەد جانی.

وەکو یا دیار مالباتا سەیدا مەلا ئەحمەد ھلمئ ژ لایئ بابئ و ھەم ژ لایئ دایکیڤە خودان زانیئ و خودیناس بوون.

ئەو جەين مەلایەتی لئ کرین :

پشتی مەلا ئەحمەدی دەستویرییا خۆ ل دەف شیخ موحمەد عەرەبکەندی وەرگرتی دزفرت گۆندی قوغی ل ویرئ مەلایەتییی دکەت، پاشی دجیتە عەلەبوجیا و چار سالا دمینیته ویرئ، پاشی دجیتە گوندئ قەرەموسئ چەند هەبشەکا مالا خۆ هینایه بسلمئ، پاشی دجیتە گۆندی زەکو و زیدەتر دەه سالا مایە ل ویرئ. پاشی دجیتە باتمانئ ل سەر داخووزیا موفتییی باتمانئ مەلا جەلالی ل مزگەفتا مەلا حەجی خلیل مەلایەتی کرییه.

ئەوی تەمامییا ژيانا خۆ د نفیسینا بەرەمەین ئیسلامی دبوراند، ب زمانئ کوردی و عەرەبی بەرەم نفیسینە، ئەف خزمەت و خەباتە هەتا دویماییا ژیی خۆ کرییه. ژبەرکو سەیدای گەلەک وانە داینە و ب واناقە مژویل بوویە گەلەک بەرەمەین ئەوی ماینە ب نیقی وەکی تەفسیرا حلمی پامانا قورئانئ ب زمانئ کوردی.

ل سالا (۱۹۸۵) ئ مەلا دیسا هاتییه بسلمئ و ل مزگەفتا (شعبی) کارئ خۆ یئ مەلایەتییی کرییه هەتا سالا (۱۹۹۲) ئ خانەنشین بوویە.

سەیدا زۆریهیا بەرەمەین خۆ ب زمانئ کوردی نفیسینە داکو مللەتئ کورد بی بەهر نەبن ژ زانستین ئیسلامی.

مامۆستای و نفیسین :

سەیدا مەلا ئەحمەدی نە ب تنئ مەلایەتی کرییه د ناف مزگەفتیدا بەلکو د ناف مزگەفتیدا وانە زی گۆتینه، ل بسلمئ مەلا ئەحمەد ل مزگەفتیدا قوتابخانە ئافاکرییه و وانە تیدا داینە فەقییان.

سەیدا مەلا ئەحمەد هەدارا ئەوی گەلەک ب خواندنا ئەدەبیاتئ دەت ب تاییەت ئەدەبیاتا کوردی یا کورمانجی مینا دیوانا مەلایئ جزیری و هەلبەستین فەقییی تەیران و ئەحمەدی خانئ و مەلا خەلیلی سیرتی و شیخ عەبدوڵرحمانئ ئاقتەپی (خودئ رحما خۆ ل هەمییان بکەت) ب شوپەکی باش تیکگەهشت و ب شیوپەکی جوان شروقه کرینە.

کەسەکی بیهن فرەهبوو ل گەل مەسەلەیین زانستی هەم د نفیسینین خودا و هەم د وانەگۆتندا گەلەک خۆ ب فەقییاقە ماندی دکر. هەتا کو ناسناقئ حلمی ژئ ئەوی ب خۆ دەینایە، ژبەر کو هند کەسکئ هەدارکیش بوو ل گەل فەقییان و مەسەلین زانستیدا.

هەندەک ژ بەرەمەین ئەفا سەیدایان شروقه کرینە دیوانەک بەرەمەفکرییه بناقئ (دیوان جامع) تیدا هەلبەستین گەلەک زانایان کرینە تیدا، ئەوی ژئ چەند هەلبەستەک نفیسینە، بەلئ کۆم نەکرینە د دیوانەکییدا.

ل قوغئ وەلەبوجیا و قەرەموسئ سەیدای زیدە دەم نەبوو بۆ گۆتتا دەرسان ژبو فەقییا ژبەر فق ئیکئ فەقی ل قوغئ و عولەبوجیا کیببوون، بەلئ ل بسلمئ و باتمانئ فەقی هەبوون هەتا دووماهییا ژیی خۆ دەرس گۆتینه فەقیان، گەلەک چاران زاد ژبو فەقییا ل مالا خۆ چیدکر و بۆ وان پیدکرە مەدرس.

” مەلا ئەحمەد مرۆڭشەکی صوفوی
ئەهلئ تەقوایئ بوو، ل سەر مەزەهەبئ
ئیمام شافعی و ئیعتقادا ئەشعەری
بوو، و ئیک ژ صوفیین تەریقەتا
نەقشەبەندی بوو.“

دهما د پيکيدا چووبا بهرئ خو نهددا دموربهريين خو ب
تنن بهرئ خو ددا پيشيا خو دا کو چاقين خو ز نهزرا حهرام
بياريزيت.

سهيدا مهلا ئەحمهدي (۳۹) بهرهم نقيسينه! ئەم دئ
ل قييرئ ب تنن بهحسئ يازده بهرهمين ئەوي كهين :

۱. تەفسير حلمي: ئەف بهرهمه ب تەفسيرا قورئانا
پيروزقه گريدايه، بهلئ ب مخابنيقه سهيدا
نهگهشت تەمام بكت ب تنن تەفسيرا (سۆره تين
فاتيحة، بهقره و هندەك ئايەت ژ سۆرهت ئالي عيمران)
تەفسير كرينه، ژ ۲۹۷ لاپهرا پيکهاتيه.
۲. شەرحا مەم و زین: شرۆفەکرنا مەم و زینا
ئەحمەدئ خانیه ب شپوهیهکن بهرفره بهحس لئ
هاتیهکن ژ لایئ مهلا ئەحمهديقه ب زمانئ عەربى
شرۆفەكرییه ژ (۲۵۲) لاپهرا پيکهاتيه.
۳. عەقیدا ئیمانئ: ژ بو پهروهدهیا زارۆکان هاتیه
نقیسین ب زمانئ كوردی، ژ (۱۶) لاپهرا
پيکهاتيه.
۴. رساله المنطق: ئەف بهرهمه گريداي بابەتین
مهنطقئ و فهقیانقه هاتیه نقيسين، ژ (۶۲) لاپهرا
پيکهاتيه.
۵. رههبرئ عهوام شهرحا نهج الانام: (نهج الانام) ئيک
ژ بهرهمين مهلا خهليلئ سييرتیه د ناقا مهدرهسين
كوردان ب دهرسينئ هاتیه خواندن، سهيدا ئەحمه
حلمی ژ شرۆفەيهکا بهرفره ب زمانئ كوردی ل
سەر چيکر.

مرۆفەکن راست و دروستبوو ، نهخۆشی چ جارا
نهگههاندیه چ كهسئ و دگهل دوست و ههقالين سادقبوو.

عاشقن پیغه مبهري بوو (سلافا لیبن) حمز ژيكرنهكا
زیده ههبوو ههتا گهلهك دقيا ئەوي د خهونیدا ببينيت، ههتا كو
دهمهكئ وهسواس بو ئەوي چيبوو و دگوت : دياره ئەز مرۆفەکن
خرابم ژ بهر هندئ پیغه مبهري (سلافا لیبن) ناهيته خهونا من.

بهلئ ل دووماهيا زيئ خو گههشته قئ مرادا خو و
پیغه مبهري (سلافا لیبن) د خهونا خوذا ديت دگوت كۆمهكا
مرۆفا كۆم بوون ئەز د ناف ئەواندا دگهريام من پیغه مبهري
(سلافا لیبن) د ناف واندا ديت.

وهغەر کرنا ئەوي :

سهيدا مهلا ئەحمه د ل (۱۶) ئ گولانا سالا (۱۹۹۶) و ل
رۆزا پينچشه مبن پشتی نقيزا عهيشا د زيئ ۵۴ سالييدا چوويه
بهر دلۆفانييا خودئ و ل گۆرستانا بسملئ يا كهفن هاتيه
قهشارتن.

بهرهم :

سهيدا مهلا ئەحمه د حلمی بهرهمين خو ب ههردوو
زمانين كوردی و عهربي نقيسينه. هندەك نقيسنه وهندەك زی
شرۆفەكرينه و ههمی بهرهمين خو ب دهستنقيسا خو نقيسينه
و هندەك زی د ژيانا خوذا چاپكرييه. هندەك بهرهم ههتا
نوکه زی نههاتينه چاپكرن. هندەك ژ بهرهين ئەوي ژ لايئ
زاروكين ئەويقه هاتينه ومريپان بو زمانئ تورکی.

”مرۆفەکن راست و دروستبوو
نهخۆشی چ جارا نهگههاندیه
چ كهسئ و دگهل دوست و
ههقالين سادقبوو.“

۶. په بهرئ پانی شهرحا عه قیدا ئیمانئ: (عه قیدا ئیمانئ) ئیک ژ بهرهمین هه ره گرنگ بین نه حمه دئ خانیه، مه لا نه حمه دئ حمله شرؤقه کرییه ب زمانئ کوردی.
۷. گولزارا هه موکان شهرحا نوبهارا بجووکان: ئیک ژ ب ناف و دهنگترین بهرهمین نه حمه دئ خانیه ژبو فه قیبین کوردا هاتییه نفیسین سهیدا مه لا نه حمه د حمله ئهف بهرهمه شرؤقه کرییه ب زمانئ کوردی.
۸. دیوانا جامع: سهیدا مه لا نه حمه دی د دیوانا جامعا هه له بهست و قه سیده بین چهند زانیان تیدا کومکرینه مینا دیوانا مه لا عه بدولپر حمانئ ناقتیه و دیوانا که ره لایئ و دیوانا مه لا عه لی فندکی... هتد
۹. رساله المناظر: ئهف بهرهمه گرتدایئ بابته ئ زانستین مناظریه و ب زمانئ عه ربی هاتییه نفیسین ژ (۵۵) لایه پان پیکهاتییه.
۱۰. هدیه الحبيب شرحا غایه التقرب: ئهف بهرهمه شرؤقه کرنه که ل سهر په رتووکا ئیمانئ (أبو شجاع الاصفهانی) ل سهر مه زهه بی شافعی هاتییه نفیسین ژ په رتووکیئن ریژییه د ناف مه درسه بین کورداندا، سهیدا نه حمه دی ب زمانئ کوردی شرؤقه کرییه.
۱۱. شهرحا مه ولودا مه لایئ باته یئ: مه ولودا مه لایئ باته یئ د نافا مه درسه بین کورداندا د ریژا دووین ده یئ، سهیدا مه لا نه حمه د ب زمانئ کوردی شرحه کرییه.
۱۲. عه مه لی شهف و رؤژئ: ئهف بهرهمه ب شیوه یئ نامیلکی هاتییه نفیسین و تیدا نهو دو عایین کو موسلمان رؤژانه دخوینن د سهرئ هه ر دو عایه کیدا ب زمانئ کوردی دهمئ دو عایئ دیار کرییه و ل هندهک جها رامانا دو عایا ب کوردی کرییه.

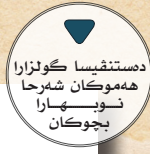
دوستنقیسا
دیوان جامع

۴۵۵

لایر امانت ناس بکن از خوار دیم هون رانست بکن
خوزیرسا فقی خلاص بکن بریشان بن الاخرنی

تم

باذن الله الکریم تم تسوید هه ۲۰
الشیخ علی بیه الاستاذ المرحوم
ملا احمد علی الفوغی
الد یار بکری غفر
الله له ولوالده
قصیده ۰ ای آف وآف ، لغنی محمد
ران ۱۳۹۱ سنه ربيع الاخر ۰۱ هـ
الموافق لسنه ۱۴۱۳ اضطرر
میلا دیه

نهبارا چوکان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
خندو نثار سکرانی
کرمه صحت و بیکان دایه لسانی
هنده صلواتان هه
کرمه تیروی و وی
زیکاش خندو صلواتان

گولزارا هه موکان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
کرمه یان با طهره من بلس بقعه کعبین فتح
کرمه یان عیشان دون زنده به هره سانه (آنان) کلین فتح کورده کن سر پانی کلین
هده بهرکرمه کرمه یان هه هره سانه و هره سانه کرمه یان کرمه یان کرمه یان کرمه یان کرمه یان
پال آمانت ناس بکن از خوار دیم هون رانست بکن
خوزیرسا فقی خلاص بکن بریشان بن الاخرنی

غایه التقرب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَعَلَّكَ اللَّهُ رَبَّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَأَهْلِ عَالَمِهِمُ
وَصَحَابَتِهِ أَجْمَعِينَ * قَالَ أَلَمْ نُنشَأْكَ مِنْ نَسْتٍ مِنْ نَسْتٍ لِنُؤْتِكَ مِنْ نَسْتٍ
الْأُولَى فِي رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى * سَمِعْتَنِي يُنَادِي فَتَجِبُ فَاهْجُرْ لَمْ يَكُنْ لِي دُونَهُ
تَحَضَّرَ وَافْتَقَهُ عَلَى مَذْهَبِ الْأَئِمَّةِ الْبَاطِنِيَّةِ وَبِطَوَّانَةِ

هده الحبيب

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) بیا دین خدا بگو در زمان و رحمة از دست یقین کنی و کلمه و نطقه
خدا کی زنده کنی و زنده کنی و زنده کنی چه از لبان چه از قلوب و آنچه که شکر کنی و چه از
چه مؤمنان چه از کرمه یان و چه از کرمه یان و چه از کرمه یان و چه از کرمه یان و چه از کرمه یان
آلله تعالی جانش و شکرین فتح هه لایر امانت ناس بکن از خوار دیم هون رانست بکن
خوزیرسا فقی خلاص بکن بریشان بن الاخرنی